

27.9.2002

2773/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

TELEKUUNTELULLA SAATU YLIMÄÄRÄINEN TIETO

1 KANTELU

A katsoo 7.12.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että Hämeenlinnan kihlakunnan poliisilaitoksen toimittamassa esitutkinnassa on menetelty vastoin pakkokeinolain 5a luvun säännöksiä. A:n mukaan poliisi on lainvastaisesti taltioinut ja säilyttänyt hänen ehdonalaisvalvojansa kanssa käymänsä luottamuksellisen puhelinkeskustelun. A epäilee myös avustajansa kanssa käymiään puhelinkeskusteluja kuunnellun. A arvostelee lisäksi yhteydenpitonsa rajoittamista.

A on toimittanut tänne 14.1., 4.6. ja 12.6.2002 lisäkirjoitukset. Niissä hän arvostelee edellä todetun lisäksi Riihimäen käräjäoikeutta siitä, että hänen ehdonalaisvalvojansa on kuultu todistajana.

2 SELVITYS

Hämeenlinnan kihlakunnan poliisilaitoksen rikosylikomisario B toimitti pyynnöstäni tänne selvityksen, joka on kantelupäätöksen liitteenä. Lisäksi on hankittu asiakirjaselvitystä Hämeenlinnan kihlakunnan poliisilaitokselta.

Olen myös tutustunut Riihimäen käräjäoikeuden 30.5.2001 antamaan tuomioon (R 01/221) ja Kouvolan hovioikeuden 1.3.2002 antamaan tuomioon (R 01/769).

3 RATKAISU

Yhteydenpidon rajoittamisen osalta olen jo 15.4.2002 vastannut A:lle, eikä tätä kysymystä ole enää aihetta käsitellä. Tässä päätöksessä käsittelen vain väitettyä pakkokeinolain 5a luvun vastaista menettelyä. Muilta osin A:n 15.5., 4.6. ja 12.6.2002 tänne saapuneissa kirjeissä esittämään arvosteluun esitutkinnasta asiassaan tullaan vastaamaan myöhemmin (dnro 1371/4/02).

3.1 Tapahtumat

A:ta on epäilty törkeästä huumausainerikoksesta. Esitutkinnassa A:n käytössä ollutta teleliittymää on kuunneltu käräjäoikeuden antaman luvan nojalla. Telekuuntelussa on taltioitu muun muassa A:n ja hänen ehdonalaisvalvojansa välinen puhelinkeskustelu. Jutun tutkinnanjohtajana toimineen rikosylikomisario B:n mukaan tämän puhelun tallenne säilytettiin, jotta sitä voitaisiin käyttää mahdollisimman luotettavana näytteenä äänivertailussa, kun pyrittiin selvittämään, puhuuko A niissä (muis-sa) puheluisa, jotka on tallennettu näyttonä hänen rikoksistaan.

Ehdonalaisvalvojaa on kuultu todistajana esitutkinnassa ja oikeudessa.

3.2

Kannanotto

Kuuntelukielloista mm. telekuuntelussa säädetään pakkokeinolain (PKL) 5a luvun 10 §:ssä. Sen mukaan telekuuntelua ei saa kohdistaa epäilyyn ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa tai epäilyn ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 2 momentissa tarkoitetun papin välisiin keskusteluihin. Telekuuntelua ei myöskään saa kohdistaa epäilyyn ja mainitun luvun 20 §:ssä sekä 23 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja 24 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden välisiin keskusteluihin, ellei esitutkinta koske rikosta, josta saattaa seurata kuusi vuotta vankeutta tai sitä ankarampi rangaistus taikka tällaisen rikoksen yritystä tai osallisuutta siihen. Jos kuuntelun aikana ilmenee, että kysymyksessä on mainittujen henkilöiden välinen keskustelu, toimenpide on keskeytettävä ja mahdolliset tallenteet tai muistiinpanot on heti hävitettävä.

Asiassa ei ole tullut esiin seikkoja, jotka tukisivat A:n epäilyä siitä, että hänen puhelujaan oikeusavustajansa kanssa olisi kuunneltu. Totean myös, että kuuntelukiello ei koske puheluja ehdonalaisvalvojan kanssa. Niitä on siis saatu kuunnella. Näiltä osin ei ole tullut esiin menettelyä, joka antaisi minulle aihetta toimenpiteisiin.

Ehdonalaisvalvojan kanssa käydyn puhelinkeskustelun tallentamisen ja tallenteen myöhemmän käytön osalta totean seuraavaa. PKL 5a luvun 13 §:n mukaan jos telekuuntelulla tai teknisellä kuuntelulla saatu tieto ei liity rikokseen tai jos se koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa telekuuntelulupa tai teknistä kuuntelua koskeva päätös koskee, tallenne on tarkastuksen jälkeen hävitettävä tai, jollei tämä ole mahdollista, tieto poistettava tallenteelta. Tallenne saadaan kuitenkin säilyttää ja tieto tallettaa esitutkintaviranomaisen rekistereihin, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa saadaan käyttää telekuuntelua tai teknistä kuuntelua, taikka tietoa tarvitaan rikoslain 16 luvun 19 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseen.

B:n selvityksen mukaan puhelinkeskustelu ehdonalaisvalvojan kanssa ei ole sisällöltään liittynyt tutkittavana olevaan rikokseen. Sitä on kylläkin käytetty apuna rikoksen selvittämisessä vertailuääninäytteenä. Tämä on kuitenkin käsitykseni mukaan eri asia kuin telekuuntelulla saadun tiedon "liittyminen rikokseen" tai, että se olisi "koskenut rikosta" PKL 5a luvun 13 §:n tarkoittamalla tavalla. Kysymys ei ole ollut kuuntelulla saadusta tiedosta, vaan tallennetta tutkimalla (vertailemalla) saadusta tiedosta. Katsonkin, että perustellumpaa olisi ollut katsoa ko. puhelu ns. ylimääräiseksi tiedoksi, joka olisi tullut tarkastuksen jälkeen hävittää tai poistaa tallenteelta. Tätä tulkintaa puoltaa mielestäni sekin, että poliisilla olisi ollut myös mahdollisuus PKL 6 luvun 4 §:n nojalla ottaa A:ltä ääninäyte.

On kuitenkin esitettävissä perusteluja myös sen tulkinnan puolesta, että kuuntelulla saatu tieto (eli millainen A:n ääni on puhelinkuuntelulla tallennettuna) oli osa rikosasian näyttöä ja se "liittyi" tutkittavana olleeseen rikokseen (PKL 5a luvun 13 §:n mielessä). Tallenteen avulla saadulla tiedolla oli merkitystä varsinkin, kun näin saatu tieto liitettiin muuhun näyttöön. Tuolla puhelulla ei ole ollut suoraa ja itsenäistä merkitystä näyttönä, mutta ei sinänsä ole harvinaista, että todiste saa merkityksensä vasta, kun sitä tarkastellaan muun näytön yhteydessä.

Kun otetaan huomioon lainsäädännön kerrottu tulkinnanvaraisuus ja se, että menettelystä ei käsitykseni mukaan ole A:lle aiheutunut haittaa tai vahinkoa, katson, ettei asia anna minulle aihetta muuhun kuin, että saatan käsitykseni pakkokeinolain 5a luvun 13 §:n tulkinnasta nyttemmin poliisin palveluksesta pois siirtyneen B:n tietoon.

Mitä tulee Riihimäen kärjäoikeuden menettelyyn, niin käytettävissäni olevan selvityksen perusteella en katso olevan aihetta epäillä, että kärjäoikeus olisi ylittänyt sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan tai ylittänyt sen kuullessaan A:n ehdonalaisvalvojaa todistajana.

3.3

Toimenpiteet

Saatan käsitykseni pakkokeinolain 5a luvun 13 §:n tulkinnasta A:n asiassa tutkinnanjohtajana toimineen B:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni B:lle.

Muihin toimenpiteisiin kirjoitus ei anna aihetta.